

*До 90-річчя Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського*

УДК 378.09

**НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФАКУЛЬТЕТУ УКРАЇНСЬКОЇ
ФІЛОЛОГІЇ ТА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТАВРІЙСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО:
ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ**

Ю. Ф. Прадід

У статті розглянуто історію факультету української філології та українознавства Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, структуру та науковий потенціал кафедр, основні напрямки досліджень

Ключові слова. Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, факультет української філології та українознавства, науковий потенціал, фразеологія, науковий центр.

В історії факультету української філології та українознавства можна виділити три періоди, які стали визначальними в його розвитку:

I період — українське відділення — структурний підрозділ історико-філологічного факультету (1955–1972 рр.);

II період — українське відділення — структурний підрозділ філологічного факультету (1972–2005 рр.);

III період — самостійний факультет української філології та українознавства (з 19 січня 2005 р.).

***Українське відділення в складі історико-філологічного факультету
(1955–1972 рр.)***

Історія факультету української філології та українознавства бере свій початок у 1954 р. Саме тоді Рада Міністрів тодішньої Української РСР прийняла рішення про переведення українського відділення із Криворізького державного педагогічного інституту в Кримський державний педагогічний інститут ім. М. В. Фрунзе. У 1955 р. здійснено перший набір студентів на історико-філологічний факультет за спеціальністю “українська мова і література”, а студенти другого-четвертого курсів були переведені на навчання в Кримський державний педагогічний інститут із Кривого Рога.

У числі тих, хто переїхав до Криму аби налагоджувати навчальний процес на новоствореному українському відділенні, були кандидати філологічних наук доценти

П. М. Киричок і Г. Я. Неділько та кілька викладачів, які не мали наукового ступеня. У 1955 р. була створена і перша українознавча кафедра в Кримському державному педагогічному інституті ім. М. В. Фрунзе — кафедра української мови і літератури, яку очолив доцент П. М. Киричок і яка протягом двадцяти років залишалася єдиною українознавчою кафедрою на факультеті.

З самого початку викладачі кафедри серйозно почали працювали над підготовкою кандидатських дисертацій. Тому не дивно, що невдовзі з'явилися перші доморошені кандидати наук. Так, у 1963 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності “українська мова” А. І. Йова (Смирнова), у 1964 р. — В. М. Заханевич. Першим кандидатом філологічних наук зі спеціальності “українська література” стала К. Д. Антошенко (Саливон), яка захистила дисертацію в 1963 р.

У 1957 р. для роботи на кафедрі української мови і літератури був запрошений кандидат філологічних наук доцент О. С. Шева, у 1962 р. — відомий дослідник творчості П. Г. Тичини член Спілки письменників України кандидат філологічних наук доцент О. І. Губар, який багато зробив у справі творчого становлення молодих талантів, популяризації української літератури на теренах Криму.

Українське відділення у складі філологічного факультету (1972–2004 рр.)

19 лютого 1972 р. уряд тодішньої Української РСР прийняв рішення про створення на базі Кримського державного педагогічного інституту ім. М. В. Фрунзе Сімферопольського державного університету ім. М. В. Фрунзе. У цьому ж році на базі історико-філологічного факультету створено два факультети — історичний і філологічний. Деканом філологічного факультету був призначений кандидат філологічних наук доцент В. М. Ронгінський, який працював на цій посаді до січня 1981 р. З січня 1981 р. по серпень 2004 р. деканом філологічного факультету був кандидат філологічних наук доцент (згодом професор) Є. С. Регушевський.

Із зростанням статусу факультету зростав і його науковий потенціал. Назрівала потреба у створенні нових кафедр. Тому в 1975 р. було прийняте рішення про поділ кафедри української мови і літератури на дві кафедри — української мови та української літератури. Першу з них очолив запрошений на роботу в Сімферопольський державний університет із Кіровограда кандидат філологічних наук доцент Є. С. Регушевський, а другу — кандидат філологічних наук доцент П. М. Киричок.

У 1977 р. для завідування кафедрою української літератури був запрошений із Донецька кандидат філологічних наук доцент В. В. Костенко, який очолював кафедру понад 10 років. У серпні 1978 р. на посаду доцента кафедри української мови був обраний кандидат філологічних наук В. І. Хоменко, що до цього працював у Бердянському педінституті. У жовтні 1987 р. завідувачем кафедри української літератури була призначена кандидат філологічних наук доцент К. С. Покотило. З листопада 1998 р. по червень 2003 р. цією ж кафедрою завідував кандидат філологічних наук доцент В. І. Гуменюк, з червня 2003 р. по серпень 2006 р. —

кандидат філологічних наук доцент М. Я. Вишняк. Кафедрою українського мовознавства (до червня 2003 р. української мови) з вересня 1975 р. по серпень 2004 р. завідував кандидат філологічних наук професор Є. С. Регушевський. У жовтні 2004 р. завідувачем кафедри українського мовознавства призначений доктор філологічних наук професор академік АН вищої школи України Ю. Ф. Прадід.

У кінці 80–90-х роках ХХ ст. з'являються на факультеті і перші і доктори наук. У жовтні 1988 р. успішно захистив докторську дисертацію з української літератури П. М. Киричок, а в червні 1997 р. — докторську дисертацію з української мови Ю. Ф. Прадід, який, до речі, став ще й доктором наук з російської мови, другим, після В. М. Мігірина, в історії університету.

У 1989 р. на кафедрі української мови, а в 1997 р. й на кафедрі української літератури, була відкрита аспірантура, а це означало, що підготовку науково-педагогічних кадрів почали здійснювати науковці, що працюють на факультеті, зокрема, кандидат філологічних наук доцент (згодом професор) Є. С. Регушевський, а з 1996 р. і кандидат філологічних наук доцент (згодом доктор філологічних наук професор) цієї ж кафедри Ю. Ф. Прадід, професори кафедри української літератури доктори філологічних наук П. М. Киричок і В. І. Гуменюк.

Результату не довелося довго очікувати. У 1997 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук Л. М. Веклинець (Мітрохіна), у 1999 р. — В. В. Деркач і М. Д. Магіїв, у 2000 р. — Н. Г. Попович, у 2001 р. — М. В. Дмитрук, у 2004 р. — О. С. Масликова, науковим керівником яких був кандидат філологічних наук професор Є. С. Регушевський.

Під керівництвом доктора філологічних наук професора Ю. Ф. Прадіда у 2000 р. захистили кандидатські дисертації Л. В. Самойлович (Савченко) і Л. Ф. Щербачук, у 2003 р. — Н. Ф. Грозян. Усі перераховані вище дисертації захищені зі спеціальності “українська мова”. Але окрім того, під керівництвом доктора філологічних наук професора Ю. Ф. Прадіда Г. Ю. Богданович захищена докторська дисертація зі спеціальності “російська мова” (2003 р.), М. Г. Зеленцовою — кандидатська дисертація зі спеціальності “загальне мовознавство” (2006 р.), Л. П. Рапацькою — дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (2005 р.).

Під керівництвом доктора філологічних наук професора В. І. Гуменюка захистили кандидатські дисертації випускники аспірантури Л. Ф. Чернікова (2003 р.), М. С. Киричок, В. В. Мержвинський (2005 р.).

Факультет української філології та українознавства (з 19 січня 2005 р.)

22 грудня 2004 р. вчена рада університету прийняла рішення про створення на базі філологічного факультету двох факультетів — української філології та українознавства і слов'янської філології та журналістики, а 19 січня 2005 р. ректор університету член-кореспондент НАН України М. В. Багров підписав наказ “Про створення факультету української філології та українознавства”. До складу факультету, крім кафедр українського мовознавства та української літератури, було включено кафедру українознавства. Деканом факультету української філології та українознавства був

призначений кандидат філологічних наук доцент В. М. Велігодський. З червня 2006 р. факультет очолює доктор філологічних наук професор академік Академії наук вищої школи України Ю. Ф. Прадід.

Сьогодні у складі факультету української філології та українознавства чотири кафедри: українського мовознавства (завідувач кафедри доктор філологічних наук професор Ю. Ф. Прадід), теорії та історії української літератури (завідувач кафедри доктор філологічних наук професор В. І. Гуменюк), українознавства (завідувач кафедри кандидат історичних наук доцент С. П. Шендрикова) і культури української мови (завідувач кандидат філологічних наук доцент Л. В. Савченко). Остання з них, до речі, створена згідно з рішенням ученої ради університету зовсім недавно — у вересні 2006 р. Зауважимо, що дві кафедри із чотирьох є, фактично, загальноуніверситетськими. Зокрема, кафедра культури української мови забезпечує викладання української мови за професійним спрямуванням, кафедра українознавства — історії України на всіх інших п'ятнадцяти факультетах університету.

Варто зазначити, що за останні два роки науковий потенціал факультету помітно зріс, особливо за рахунок докторів наук, професорів. Нині на факультеті працюють 7 докторів наук, професорів, 26 кандидатів наук, доцентів і лише 10 викладачів не мають поки що наукового ступеня. У найближчі рік-два абсолютна більшість із них закінчить свої дисертаційні дослідження. Зараз на порядку денному питання про закінчення роботи найближчими роками над двома-трьома докторськими дисертаціями.

До сказаного слід обов'язково додати, що підготовка кандидатів і докторів наук на факультеті здійснюється переважно через аспірантуру, що відкрита на кафедрах українського мовознавства і теорії та історії української літератури. Усього за час існування факультету аспірантами і здобувачами кафедр захищено 4 докторські й понад 30 кандидатських дисертацій.

У квітні 2007 р. ВАК України прийняв рішення про створення на базі університету спеціалізованої ученої ради по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальностей 10.02.01 — українська мова, 10.02.02 — російська мова.

Активне вивчення й дослідження української фразеології як окремої галузі лінгвістичної науки в Криму починається на початку 90-х років ХХ ст. з праць Ю. Ф. Прадіда, центральне місце в яких посідають проблеми фразеологічної ідеографії, фразеографії, порівняльної і зіставної фразеології тощо. Крім численних статей (їх понад 100), ці питання стали предметом вивчення у монографіях Ю. Ф. Прадіда “Фразеологічна ідеографія: проблематика досліджень” (1997), “У царині лінгвістики і права” (2006).

Важливим досягненням фразеологічної науки є запроваджена Ю. Ф. Прадідом ієрархічна структура ідеографічної класифікації фразеологічних одиниць. Так, уперше у вітчизняному мовознавстві визначені й описані теоретичні та практичні проблеми вирішення окремих фразеологічних мікро- та макросистем, укладено ідеографічний “Русско-украинский и украинско-русский фразеологический тематический словарь “Эмоции человека”.

Складні, багатопланові проблеми фразеології знайшли відображення і розв'язання в дисертаційних дослідженнях аспірантів Ю. Ф. Прадіда, нині кандидатів філологічних наук доцентів Л. Ф. Щербачук, Л. В. Савченко (Самойлович), Н. Ф. Грозян, аспірантів і здобувачів Ю. Балацької, О. Дехтярової, І. Колесникової, Л. Кубедінової, О. Нікітченка, М. Сисоевої, К. Шавейко та ін.

Фактично, в Криму сформувався один із двох в Україні наукових центрів з вивчення актуальних проблем фразеології. Підтвердженням цього є проведення в травні 2007 р. на базі факультету першої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми фразеології», в якій взяли участь понад 60 учених із Києва і Запоріжжя, Львова і Луганська, Дніпропетровська, Донецька, Харкова, Чернівців та інших міст України (*нижче публікуються окремі доповіді й повідомлення учасників конференції*).

Прадид Ю. Ф. Наука на факультете украинской филологии и украиноведения Таврического национального университета им. В. И. Вернадского: история и современность. В статье рассмотрена история факультета украинской филологии и украиноведения Таврического национального университета им. В. И. Вернадского, структура и научный потенциал кафедр, основные направления исследований.

Ключевые слова: Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, факультет украинской филологии и украиноведения, научный потенциал, фразеология, научный центр.

Pradid U. F. Science in Ukrainian Philology Department and Ukrainian Studies of Taurida National V. I. Vernadsky University: history and contemporaneity.

This article is devoted to the history of Ukrainian Philology Department and Ukrainian Studies at Taurida National V. I. Vernadsky University, the structure and scientific potential of its Chairs as well as the main scientific researches are considered.

Key words. Ukrainian Philology Department and Ukrainian Studies of Taurida National V. I. Vernadsky University, scientific potential, phraseology, Scientific Phraseology Center.

Стаття надійшла до редакції 20 серпня 2007 р.